

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi (VN/8871/2019)

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry (Into) lausuu sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön ja valtiovarainministeriön valmistelemaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen ja maakuntien perustamiseen sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti ja nostaa esiin huomioita erityisesti työpajatoiminnan ja opiskeluhuollon sekä nuorten vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry edustaa yli 270 työpajaa sekä yli 550 etsivää nuorisotyöntekijää Suomessa. Kaikkiaan etsivässä nuorisotyössä ja työpajoilla työskentelee yli 2500 ammattilaista. Palveluihin osallistuu vuosittain yli 47 000 nuorta ja aikuista.

Inton keskeiset huomiot:

- Uudistuksen tavoitteet ovat kannatettavia ja uudistus on tarpeen myös kustannusten hillitsemisen näkökulmasta. Uudistuksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää sote-maakuntien ja kuntien vastuulla olevien palveluiden saumatonta yhteensovittamista sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä. On vaarana, että maakuntien ja kuntien väliin syntyy rajoja ja palvelupuutteita, joita ei hallituksen esityksessä ole huomioitu.
- Rajapinnat kunnan ja maakunnan tehtävien välillä on tunnistettava ja niiden osalta on laadittava toimintamallit, jotta palvelut toimivat. Sote-maakunnan ja kuntien yhteistyöhön ja palvelujen yhteensovittamiseen tulee velvoittaa esitettyä selkeämmin. Nuorisolain 9 §:n mukaisen monialaisen yhteistyön tulee toteutua myös sote-maakunnissa.
- Lakiesitys ei huomioi riittävästi työpajatoiminnan kaltaisen sote-maakuntien ja kuntien yhdyspinnoille asemoituvan monialaisen palvelun toimintaedellytyksiä. Esitysluonnoksessa työpajatoimintaa tai sen kohderyhmiä ei ole tunnistettu riittävällä tasolla eikä uudistuksen vaikutuksia niihin ole arvioitu.
- Uudistuksesta seuraa, etteivät kunnalliset työpajat voi enää tuottaa sote-maakunnan järjestämisvastuulle siirtyvää kuntouttavaa työtoimintaa tai sosiaalista kuntoutusta. Tilanne olisi kestävämpi sekä asiakkaiden että työpajaorganisaatioiden kannalta: asiakkaat menettäisivät tarpeisiinsa vastaavat palvelut ja työpajat toimintaedellytyksensä. Toimivia palveluita tulotaisiin ajamaan alas ja moni työpaja joutuisi lopettamaan toimintansa.
- Uudistuksen vaikutukset työpajojen palveluihin ja kunnallisten työpajojen tuottamaan kuntouttavaan työtoimintaan tulee arvioida. Työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee ottaa erilliseen tarkasteluun uudistuksen valmistelussa.
- Laissa tulee mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle siirtyviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta. Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta tarvitaan työpajoja ja vastaavia valmennusyksiköitä koskeva poikkeus samaan tapaan kuin työsopimuslaissa (26.1.2001/55) on tällä hetkellä.
- Opiskeluhuollon osalta esityksessä tulee kirkastaa sitä, kuinka kunnan järjestämisvastuun alla toimivien oppilaitosten ja sote-maakuntien välille suunnitellut yhteistyörakenteet toimivat ja kenen vastuulla ne ovat. Opiskeluhoito on olennaista säilyttää lähipalveluna.
- Uudistuksessa tulee taata esitettyä selkeämmin terveydenhoitajien, koulukuraattorien ja -psykologien edellytykset käyttää työaikaansa yhteisöllisen opiskeluhuollon monialaisten työryhmien ja tehtävien parissa. Laeissa oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta, terveydenhuoltolain muuttamisesta ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta tulee mainita psykologi- ja kuraattoripalvelujen henkilökunnan säännöllisestä osallistumisesta ongelmia ennaltaehkäisevään ja yhteisöllisen opiskeluhuollon ryhmiin sekä tehtäviin muun oppilaitoshenkilöstön rinnalla ja tukena.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

- Sote-maakunnassa tulee olla nimetyt vastuu- ja yhteyshenkilöt nuorten asioihin, osallisuuteen sekä nuorisotyöhön ja -toimintaan liittyen.

Yleistä

Esityksen mukaan Suomeen muodostetaan 21 sote-maakuntaa, joille siirrettäisiin kuntien vastuulla nykyisin olevat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa palveluiden saavutettavuutta ja integraatiota. Muodostetavat sote-maakunnat ovat kuitenkin kooltaan ja väestöpohjaltaan hyvin erilaisia. Uudenmaan erillisratkaisu on perusteltu, ja myös muiden alueiden erilaisuus tulisi huomioida esitettyä vahvemmin.

Uudistuksen tavoitteet ovat kannatettavia ja uudistus on tarpeen myös kustannusten hillitsemisen näkökulmasta. Merkittävä kysymys kuitenkin on, ratkaistaanko tällä hallintouudistuksella sosiaali- ja terveyspalveluiden suurin ydinongelma eli palveluiden saatavuus ja nopea hoitoon pääsy. Esimerkiksi opiskeluhuollon palveluissa on ollut suurta alueellista vaihtelua eikä tilanne ole ollut nuorille yhdenvertainen. Mielenterveyspalveluiden saatavuus ja saavutettavuus on ollut monin paikoin heikkoa, ja suurta pulaa on ollut etenkin nuorille suunnatuista matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluista. Uudistuksen tavoitteena on tarkoituksenmukaisesti hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Olennaista on hallinnon rakentamisen sijaan kiinnittää kaikilla alueilla vahvempaa huomiota asiakastason palveluintegraation vahvistamiseen ja palveluprosessien sujuvoittamiseen. Uudistuksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää sote-maakuntien ja kuntien vastuulla olevien palveluiden saumatonta yhteensovittamista sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä.

Laadukkaat ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut tarvitsevat julkisen sektorin rinnalle myös kolmannen sektorin toimijoita ja yrityksiä sekä kunnissa toteutettavien palveluiden huomioimisen. Uudistuksella kavennetaan nyt mahdollisuutta hyödyntää alueen sote-toimijoiden resursseja ja osaamista, kun maakuntien ja kuntien tehtävät eriytetään toisistaan. On vaarana, että maakuntien ja kuntien väliin syntyy rajoja ja palvelupuutteita, joita ei ole hallituksen esityksessä huomioitu.

Kevään koronakriisi osoitti, että monet julkiset palvelut lamaantuivat kriisin aikana ja kolmannen sektorin toimijat täyttivät palveluiden aukkoja yhä enemmän. Laadukkaat ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut tulee olla saavutettavissa myös kriisitilanteissa. Tämä taataan sillä, että maakunta voi hyödyntää erilaisia yhteistyön tapoja järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi.

Olennaista on, että sote-maakunnan ja kuntien välinen yhteistyö varmistetaan esitettyä vahvemmin. Esityksen mukaan palvelujen yhteensovittaminen olisi sote-maakuntien vastuulla. Esityksessä ei kuitenkaan ole huomioitu riittävällä tasolla sote-maakunnan ja kunnan yhdyspinnalle asemoituvia monialaisia palveluja. Vaarana on, että kunnan ja maakunnan välille syntyy uusia raja-aitoja ja palveluihin pääsemisen kynnyksiä, mikä johtaa palvelupuutteisiin ja palveluketjujen pirstaloitumiseen.

Palveluiden väliset siirtymät on tehtävä sujuviksi eikä palvelun käyttäjälle tule näkyä, minkä alueen palvelua hän käyttää. Rajapinnat kunnan ja maakunnan tehtävien välillä on tunnistettava ja niiden osalta on laadittava toimintamallit, jotta palvelut toimivat. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät tehtävät ja mielenterveyspalvelut.

Yhteistyö sote-maakuntien kesken parantaa palveluiden saavutettavuutta ruotsin kielellä myös sellaisten palveluiden osalta, jotka eivät vielä toimi kaksikielisesti. On kuitenkin tärkeää, että palvelut ovat saatavilla läheltä, ja maakunnan on huolehdittava siitä, että ruotsinkielisille asiakkaille syntyy ehjät palvelupolut. Yhdenvertaisuuden varmistaminen kaksikielisten palveluiden osalta kaksikielisisissä maakunnissa on tärkeää. Yhteistyösopimusta laadittaessa on olennaista tunnistaa ruotsinkielisen väestön palvelutarpeet ja löytää niihin parhaat ratkaisut.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

On hyvä, että lakiesityksessä todetaan, että maakuntien tulisi huomioida maakuntastrategiaan kuuluvassa palvelustrategiassa nuorten palveluiden kokonaisuus sekä kunnan ja maakunnan palveluiden yhteensovittamien. Yhteistyöhön ja palvelujen yhteensovittamiseen tulee kuitenkin velvoittaa esitettyä selkeämmin. Joustava yhteistyö ja palveluiden yhteensovittaminen on edellytys sille, että asiakas saa tarvitsemansa palvelut ja palvelukokonaisuudet ja että palveluilla saadaan aikaan tavoiteltua vaikuttavuutta. Nuorisolain 9 §:n mukaisen monialaisen yhteistyön tulee jatkossa toteutua myös sote-maakunnissa.

Uudistuksen myötä kunnilta siirtyy iso osa tehtävistä ja rahoituspohjasta maakuntiin. On varmistettava, että kunnat säilyvät elinvoimaisina ja toimintakykyisinä. Kuntien on pystyttävä tekemään myös investointeja uudistuksen jälkeenkin. Kuntiin jäävät terveyden edistämisen palvelut sekä koulutus- ja sivistystehtävät ja nuorisotyö edellyttävät panostuksia tulevaisuudessakin. Haasteena on, että verotulojen pienentyessä kuntien on keskityttävä ennen kaikkea lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen, ja muut palvelut – kuten nuorisotyö ja työpajatoiminta – voivat joutua leikkausten kohteeksi. Rahoitusjärjestelmän tulee kompensoida riittävästi kuntien rahoituksen muutoksia.

Sote-maakunnalle rahoitus palvelujen järjestämiseen tulee valtiolta yleiskatteellisena rahoituksena, eli ns. korvamerkittyä rahoitusta eri palveluihin ei ole. Kun maakunnan rahoituksesta merkittävä osa menee lakisääteisiin sosiaali- ja terveystalouteen, on vaarana, ettei sitä riitä tarpeeksi muihin, esimerkiksi heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien palveluihin. Jos tarvittavat palvelut jäävät saamatta, se näkyy jatkossa viiveellä sosiaali- ja terveystalouden tarpeen kasvuna ja kustannusten nousuna. Heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien kohderyhmien palvelujen rahoitus tulee taata.

Jo tällä hetkellä sote-palveluja on järjestetty useilla alueilla kuntayhtymä pohjaisesti maakuntaa hieman pienempänä kokonaisuutena. Työpajakentän kokemusten mukaan haasteeksi monilla alueilla on noussut se, että heikoimmassa asemassa olevien palveluista, joissa tarvitaan intensiivisintä ja pitkäkestoisinta palvelua, maksetaan kaikkein vähiten. Korvaus esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta heikoimmassa kunnossa oleville on usein vain valtion korvaama 10,09 € päivähinta. Tällöin riskinä on, että eniten tukea tarvitsevat asiakkaat saavat kaikkein vähiten valmennusta, tukea ja ohjausta, eikä palvelu vastaa heidän tarpeisiinsa. Lisäksi palvelutuotannon riskit jäävät täysin palveluntuottajien kannettavaksi.

Työmarkkinatuen kuntien maksuosuudet ovat monessa kunnassa merkittäviä. Henkilöt, jotka kasvattavat kuntien maksuosuutta, tarvitsevat usein monialaisia kuntouttavia palveluja, joita jatkossa järjestää sote-maakunta. Mikäli vastuu työmarkkinatuen maksuosuudesta jää edelleen kuntiin, kunnilla pitää olla todellinen mahdollisuus edistää kuntoutumista työelämään esimerkiksi kunnallisten työpajojen tarjoamalla kuntouttavalla työtoiminnalla ja muilla valmennuspalveluilla. Kunnilla tulee myös olla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mahdollisuus vaikuttaa työttömyyden pitkittymisen ehkäisyyn sekä välineitä edistää asukkaiden työllisyyttä.

Huolta herättää myös, mikä on jatkossa tilanne kuntien työllisyyspalveluja ja esimerkiksi työpajatoimintaa tuottaville yhdistyksille myöntämien toiminta-avustusten suhteen. Miten kuntapäätäjät suhtautuvat yhdistysten avustamiseen, kun kuntien taloustilanne heikkenee?

Hallituksen esityksessä on vielä Inton näkökulmasta tarkennettavia kokonaisuuksia, joista nostamme kolme tarkempaan tarkasteluun: kuntouttava työtoiminta ja kunnalliset työpajat sote-uudistuksessa, oppilas- ja opiskelijahuolto sote-uudistuksessa sekä nuorten ja nuorisotyön vaikutusmahdollisuudet maakunnassa.

Kuntouttava työtoiminta ja kunnalliset työpajat sote-uudistuksessa

Sote-uudistuksessa keskeiset työpajojen toimenpiteet, kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus,

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

siirtyvät sote-maakuntien järjestämisvastuulle. Nuorisotyö puolestaan on yksi kuntiin jäävistä tehtävistä, ja myös kunnallinen nuorten työpajatoiminta asemoituu jatkossakin pitkälti nuorisotoimeen.

Uudistuksesta seuraa, etteivät kunnalliset työpajat (kenties mukaan lukien myös kuntien sidosyksikkö-säätiöt) voisi enää tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa. Säännöstasolla tilanteeseen vaikuttaa lisäksi sekä hankintalaki että kuntalaki. Sote-maakunta voi toki kilpailuttaa palvelun. Kunta voi osallistua kilpailutuksiin vain, jos yhtiöittää toiminnan – mutta juuri kuntouttavaa työtoimintaa ei kuitenkaan voi tuottaa yritysmuotoinen organisaatio. Tilanne olisi kestävämpi sekä asiakkaiden että työpajaorganisaatioiden kannalta: vaarana on, että asiakkaat menettävät tarpeisiin vastaavat palvelunsa ja työpajat toimintaedellytyksensä.

Into katsoo, ettei valmisteilla oleva lakiesitys huomioi riittävästi työpajatoiminnan kaltaisen sote-maakuntien ja kuntien yhdyspinoille asemoituvan monialaisen palvelun toimintaedellytyksiä. Esitysluonnoksessa työpajatoimintaa tai sen kohderyhmiä ei ole tunnustettu riittävällä tasolla eikä uudistuksen vaikutuksia niihin ole arvioitu.

Suomessa toimii n. 280 työpajaa, joista n. 65 % on kunnallisia organisaatioita. Työpajojen yleisin toimenpide sekä nuorilla että aikuisilla on kuntouttava työtoiminta. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuu työpajoilla vuosittain kaikkiaan n. 12 500 valmentautujaa, joista lähes 5 500 nuoria. Sosiaalinen kuntoutus on työpajojen neljänneksi yleisin toimenpide: siihen osallistuu vuositason tasolla yhteensä n. 1 500 valmentautujaa, joista reilu 600 nuoria. Kunnalliset työpajat vastaavat merkittävästä osasta erityisesti kuntouttavan työtoiminnan toteuttamispaikkoja. Missä ja millaisin volyymein kuntouttavan työtoiminnan palvelua on jatkossa tarkoitus toteuttaa, jos kunnalliset työpajat eivät enää voi tarjota kuntouttavaa työtoimintaa?

On myös huomioitava, että työpajoilla toteutettavaan kuntouttavaan työtoimintaan sisältyy aina yksilöllinen tuki ja ohjaus. Kuntouttavaan työtoimintaan liittyvässä lakiesityksessä tätä tukea ollaan entisestään korostamassa. Miten palveluun osallistuvalla taataan jatkossa yksilöllinen tuki, jos kunnallisten työpajojen palvelut rajataan pois? Ei myöskään voida olettaa, että maakunnasta vain ohjattaisiin asiakkaat kunnan ylläpitämälle työpajalle – kuka tällöin vastaisi valmennushenkilöstön rahoituksesta? Entä mikä olisi enää kunnan intressi ylläpitää työpajatoimintaa, jos siihen liittyvä rahoituspohja häviää? Tämä voi johtaa työpajojen palvelujen radikaaliin yksipuolistumiseen ja jopa toiminnan alasajoon. Työpajojen muut yleisimmät toimenpiteet, työkokeilu ja palkkatuettu työ, eivät riitä toimenpiteiksi, sillä ne eivät vastaa elämänhallinnallisen tuen tarpeisiin.

Lakiluonnos nostaa huolta heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluiden saatavuudesta. Jos kunnalliset työpajat eivät voi tuottaa niiden yleisimpiä palveluita, pudottaa tämä merkittävän määrän haavoittuvimmassa asemassa olevia palvelujärjestelmän ulkopuolelle.

Työpajakentältä kerättyjen arvioiden mukaan uudistuksen seurauksena moni työpaja joutuisi lopettamaan toimintansa. Työpajatoimijat korostavat, etteivät asiakkaat ja heidän palvelutarpeensa kuitenkaan katoa – päinvastoin: asiakkaan haasteet vain kasautuisivat. Tämä näkyisi myöhemmin etenkin sote-maakunnan kasvavina menoina. Työpajakentällä nähdään tärkeänä, ettei uudistuksen myötä jätetä hyödyntämättä sitä vahvaa osaamista, paikallistuntemusta ja toimivia käytäntöjä, joita työpajoilta löytyy.

Into painottaa, että uudistuksen vaikutukset työpajojen palveluihin ja kunnallisten työpajojen toteuttamaan kuntouttavaan työtoimintaan tulee arvioida. Työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee ottaa erilliseen tarkasteluun uudistuksen valmistelussa.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta tarvitaan työpajoja ja vastaavia valmennusyksiköitä koskeva poikkeus samaan tapaan kuin työsopimuslaissa (26.1.2001/55) on tällä hetkellä. Lakiesityksessä tulee mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämismääräyksiä siirtäviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta.

Opiskeluhoito sote-uudistuksessa

Oppilaitoksissa toimivaa oppilas- ja opiskelijahuoltoa esitetään siirrettäväksi sote-maakuntien vastuulle. Perustelut opiskeluhoitoon siirtämiselle soten alaisuuteen ovat kannatettavia, kuten toiminnan laadun takaaminen, eri opintoasteiden ja oppilaitosten opiskelijoiden yhdenvertaisuus sote-palvelujen asiakkaana, sote-palvelujen saavutettavuuden kehittäminen sekä tiedonkulun helpottaminen oppilaitoksen ja muiden palvelujen välillä.

Hallituksen esityksen vanhoihin rakenteisiin kohdentama kritiikki liittyy ensisijaisesti opetuksen järjestäjään opiskeluhoitoon tarjoajana, ei palvelujen kunnallisuuteen sinänsä. Voikin kyseenalaistaa, tarvitaanko näihin nyt hyödylliseksi esitettyihin muutoksiin maakunnallistettuja palveluja: samat hyödyt olisi todennäköisesti saavutettavissa ohjeistamalla kuntia siirtämään opiskeluhoitoon palveluitaan sosiaali- ja terveystoimensa alle siellä, missä se jo olemassa olevien rakenteiden puitteissa olisi tarkoituksenmukaista.

Jos uudistuksen perusteluna käytetään esimerkiksi oppilaitoksista mielenterveyspalveluihin ohjautumisen sujuvoittamista, jää epäselväksi, missä määrin palvelujen maakunnallisuus tätä tukisi, sillä oppilaitoksia jatkossakin suurimmaksi osaksi pyörittävien kuntien ja tulevien suurempien ja toimintaperiaatteiltaan hyvin erilaisten sote-maakuntien välille kaavailtuja yhteistyörakenteita esityksessä ei juurikaan avata muuten kuin viittaamalla niiltä edellytettävään ”riittävyteen”. Suunniteltujen yhteistyörakenteiden osalta esitys vaatii ehdottomasti tarkennuksia.

Into katsoo, että hallituksen esityksessä tulee kirkastaa sitä, kuinka kunnallisen järjestämismääräyksen alla toimivien oppilaitosten ja sote-maakuntien välille suunnitellut yhteistyörakenteet toimivat ja kenen vastuulla ne ovat.

Hallituksen esityksessä todetaan opiskeluhoitoon säilyvän lähipalveluna, ja tästä periaatteesta on olennaista pitää tiukasti kiinni – jos ei haluta heikentää palvelua etenkin haavoittuvimmassa asemassa olevien oppilaitosten kohdalla. On myös otettava tosissaan opiskeluhoitoon edustajien parissa herännyt huoli siitä, millaisia vaikutuksia voi olla opiskeluhoitoon lähipalveluna tapahtuvan toimeenpanon ja sen maakunnallisen esimiesportaon välille syntyvällä maantieteellisellä – ja todennäköisesti myös kulttuurisella – etäisyydellä. On selvää, että suurten välimatkojen luonnehtimien pienten paikkakuntien pienissä oppilaitoksissa hyödylliset toimintatavat ovat erilaisia, kuin keskuskunnissa, joissa maakunnallisten palvelujen johto tulisi sijoittamaan. Into on huolissaan siitä, kehittykö oppilaitostyöstä irralliselle, maakuntakeskuksista käsin hallinnoivalle sote-johdolle riittävää ymmärrystä siitä, minkälaisia työtä ja millaisia resursseja onnistunut opiskeluhoito keskenään erilaisissa oppilaitoksissa edellyttää.

Merkittävänä riskinä on opiskeluhoitoon työntekijöiden erkaantuminen oppilaitosten monialaisten, suurelta osin ennaltaehkäisevään työhön keskittyvien työryhmien arjesta, mikäli heidän työnkuvansa rakentuisi yhä enemmän maakunnallisten sosiaali- ja terveyspalvelujen ehdoilla, eikä enää kiinteästi välittömästä toimintaympäristöstä, oppilaitoksen tarpeista ja sisäisestä kulttuurista käsin. Käytännön seurauksena tästä olisi oppilaitoksessa tehtävän, nuoria laaja-alaisesti tukevan ja oppilaitoksen yhteisöllistä ilmapiiriä kannattelevan työn köyhtyminen, opiskeluhoitoon työn kohdentuessa aiempaa painokkaammin lähinnä yksilötasolle ja puuttuessa ongelmiin vasta silloin, kun ne ovat lääketieteellisesti diagnosoitavissa ja hoidettavissa.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

Hallituksen esityksen opiskeluhoitoa koskeva osuus vaikuttaa perustuvan käsitykseen, että opiskeluhoito tekisi työtään lähinnä haasteellisten oppilaiden ja opiskelijoiden sekä heidän ongelmiansa kanssa. Opiskeluhoillon työpanokselle on kuitenkin tarvetta ja kysyntää huomattavasti laajemmin oppilaitoksen yleisen vuorovaikutuksen, toimintamallien ja henkilösuhteiden kehittämisessä.

Into katsoo, että laissa oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (erit. 9 §), laissa terveydenhuoltolain muuttamisesta (16–17 §), ja laissa sosiaalihuoltolain muuttamisesta (27 c §) tulisi mainita psykologi- ja kuraattoripalvelujen henkilökunnan säännöllisestä osallistumisesta ongelmia ennaltaehkäisevän ja yhteisöllisen opiskeluhoillon ryhmiin sekä tehtäviin muun oppilaitoshenkilöstön rinnalla ja tukena.

Into haluaa varmistaa, että uudistuksessa taataan hallituksen esitystä selkeämmin terveydenhoitajien, koulukuraattorien ja -psykologien edellytykset jatkaa ja syventää työskentelyään sekä käyttää työaikaansa yhteisöllisen opiskeluhoillon monialaisten työryhmien ja tehtävien parissa.

Nuorten vaikutusmahdollisuudet maakunnassa

Maakunnalliset nuorisovaltuustot toimivat tärkeänä vaikuttamiskanavana nuorille, kunhan niille osoitetaan riittävät resurssit ja annetaan puhe- ja läsnäolo-oikeus keskeisissä toimielimissä. Maakuntahallituksen tehtävä on huolehtia maakunnallisen nuorisovaltuuston toimintaedellytyksistä ja lisätä nuorten ja nuorisotyöntekijöiden yhteistyömahdollisuuksia maakunnan tasolla.

Jotta kaikkien nuorten ääni tulee kuuluviin, on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota haavoittuvassa asemassa olevien nuorten vaikutusmahdollisuuksiin. Nämä nuoret käyttävät runsaasti palveluita, mutta heidän voimavaransa eivät riitä yhteiskunnalliseen keskusteluun. Nuorten ääntä on kuultava laajasti ja eri keinoja hyödyntäen nuorten palveluihin ja osallisuuteen liittyvissä asioissa. Sote-uudistuksessa tarkoitettuja keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia tulee järjestää myös nuorille sekä osallistaa nuoria heitä koskevien palvelujen suunnitteluun. Mikäli maakunta hankkii nuorille kohdennettuja palveluita markkinoilta, kilpailutus kiteereihin tulee lisätä laintasoinen kirjaus, joka edellyttää palveluntarjoajilta suunnitelmaa asiakasosallisuuden toteuttamisesta.

Koska maakuntauudistuksen jälkeenkin monet etenkin haavoittuvassa asemassa olevista nuorista tavoitettaisiin edelleen kunnallisesti organisoitujen sivistys- ja nuorisopalvelujen sekä etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan puitteissa, on taattava lainvoimaisesti, että yhteydet eri hallintotasoilla toimivien organisaatioiden välillä toimivat katkoksetta. Nuorisotyöntekijöille kertyvää ajankohtaista tietoa alueen nuorten muuttuvista elämäntilanteista ja tarpeista – esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalvelujen kysyntää ja tarjontaa koskien – on voitava välittää reaaliaikaisesti kunnalliselta ja kolmannelta sektorilta maakunnallisesta sote-palvelutarjonnasta vastaavien toimielinten tietoon.

Into esittää, että uusissa maakunnallisissa organisaatioissa tulee olla nimettyjä vastuu- ja yhteyshenkilöitä nuorten asioihin, osallisuuteen sekä nuorisotyöhön ja -toimintaan liittyen. Nämä nuorten osallisuus- ja tiedonkulkuvastaavat voivat toimia kunnallisten ja kolmannen sektorin nuorisotyöntekijöiden kumppaneina nuoria ja heidän tarpeitaan koskevien asioiden ajamisessa. Kunnallisten ja kolmannen sektorin palvelujen tavoittamalla nuorilla on myös oltava ennalta määriteltyjä, rakenteisiin vietyjä osallistumis- ja kuulluksi tulemisen mahdollisuuksia osana maakunnallista päätöksentekoa.

Maakuntien tehtävistä on ensiarvoisen tärkeää muodostaa selkeä ja konkreettinen kuva, jotta jokapäiväinen vaikuttaminen tai äänestämällä maakuntavaaleissa vaikuttaminen eivät kärsi vähäisestä aktiivisuudesta. Maakuntauudistuksen toteutuessa sen alkutaivalta tulee hyödyntää täysimääräisesti ainutlaatuisena tilaisuutena erilaisten nuorten ja ryhmien välittömän osallisuuden, alueellisesti innostavan demokraattisen kansalaiskeskustelun sekä hallinnon saavutettavuuden ja läpinäkyvyyden kohentamiseen.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

www.intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

